

Halve eeuw

Een halve eeuw geleden, om precies te zijn op 26 november 1970, verschenen in de *Staatscourant* nummer 229 de definitieve programma's voor de nieuwe eindexamens vwo, havo en mavo. Anderhalve maand later, op 4 januari 1971, vond in hotel Krasnapolsky, Dam 9 te Amsterdam, de 57e Algemene Vergadering van Levende Talen plaats. 's Ochtends vergaderden de secties, na de lunch werd het plenaire gedeelte geopend door voorzitter drs. J.A. de Vries. In zijn jaarrede zei hij onder meer: 'Ik stel er prijs op hier te verklaren, dat het Hoofdbestuur van Levende Talen op die plaatsen, waartoe daarvoor gelegenheid was zijn ernstige bedenkingen heeft kenbaar gemaakt tegen een vorm van eindexamen, waarvan de invoering prematuur en ondoordacht genoemd moet worden. Ten eerste ontbreekt het voor de leraar aan de meest elementaire ondervinding, althans waar het de talen betreft, om het schoolonderzoek tot een verantwoord deel van het eindexamen te maken; ten tweede is nog niet te overzien hoezeer het onderwijs in het laatste leerjaar – in het bijzonder voor de talen – zal worden ontwricht door het schoolonderzoek; ten derde zijn naar het oordeel van het Hoofdbestuur onvoldoende beschermende garanties zowel voor de leraar als leerling in het besluit opgenomen om het aanvaardbaar te maken. Intussen echter liggen het besluit en de beschikking voor ons; het zal nu zaak zijn ervan te maken wat er in de gegeven situatie van te maken is' (De Vries & Franke, 1971, p. 173).

In 1968 was de Mammoetwet in werking getreden; in de scholen werden jaar na jaar de klassen van de oude schooltypes van onderaf vervangen door de nieuwe. Mulo, mms, hbs en gymnasium oude stijl liepen af, mavo, havo en vwo liepen op. In het schooljaar 1970–1971 kwamen de nieuwe examens met rasse

schreden naderbij, en de veranderingen waren niet gering. De nieuwe examens moesten opgedeeld worden in centraal schriftelijk en schoolonderzoek. Voor de centrale examens was in 1968 het Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling opgericht, dat voor het talenonderwijs aan het experimenteren was geslagen met leesvaardigheidstoetsen met meerkeuzevragen. Voor de schoolonderzoeken moesten de scholen zelf zorgen, op grond van summier examensprogramma's en algemene richtlijnen, die te vaag werden gevonden.

In 1971 heersten onder de leraren naast berusting veel onzekerheid en verwarring, ontevredenheid en een zekere opstandigheid. De vereniging spon er garen bij, de roerige tijden zorgden voor een grote toeloop van nieuwe leden. De penningmeester meldde dat het aantal leden in december 1970 5008 bedroeg. Dat zou nog verder toenemen: in december 1971 waren het er 5700, in december 1972 boven de zesduizend, in 1974 6500. Nu, najaar 2020, zijn het er ruim 3600.

De Mammoetwet was in principe een organisatorische kwestie, namelijk een grondige herschikking van de historisch gegroeide lappendeken waaruit het Nederlandse schoolsysteem tot 1968 bestond. Maar in de reorganisatie werd ook de didactiek meegesleept. Bij de moderne vreemde talen moesten in het schoolonderzoek uitspraak, luistervaardigheid, spreekvaardigheid en schrijfvaardigheid getoetst worden – een sprong in het duister. Dat de nieuwe examens eigenlijk consequenties moesten hebben voor het voorafgaande onderwijs versterkte de

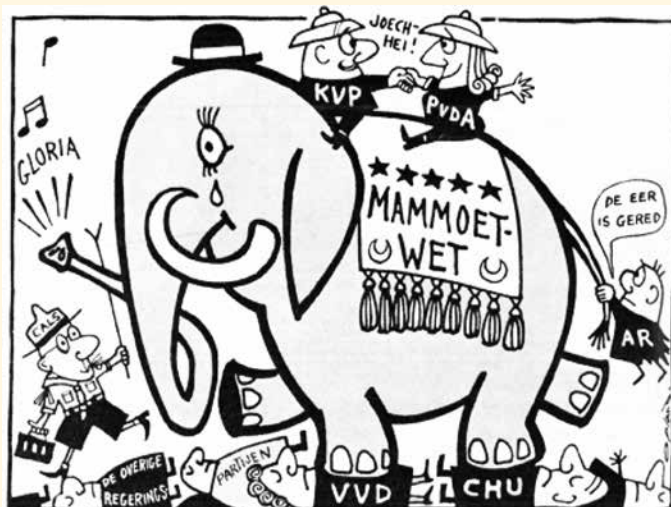
gevoelens van ongemak bij een beroepsgroep die vanouds ingesteld was op grammatica, woordenschat en vertalen.

In de vergadering van de sectie Duits in de ochtend van 4 januari 1971 was inspecteur Bruins uitgenodigd om te spreken over het voorlopige leerplan voor de rijksscholen, maar het bleek dat noch dit leerplanvoorstel, noch de Commissie Modernisering Leerplan Moderne Vreemde Talen, noch de inspecteur zelf kon voldoen aan de behoefte aan duidelijkheid van de circa vijftig aanwezigen. Het verslag van de sectievergadering meldt: 'Hierop verheft een der nestoren van de vereniging, collega Schouten zich van zijn stoel om zijn verheuging te uiten over het feit, dat hij 50 jaar lang volledig vrij is geweest in zijn didactiek; hij is altijd gekant geweest tegen iedere unificatie, dan valt het eindexamen als een rijpe vrucht de kandidaten in de schoot. Hierop wordt opgemerkt, dat men thans in een geheel andere situatie verkeert' (Van Rossum, 1971, p. 190).

Inderdaad, andere tijden waren aangebroken. In de beleving van de generaties die na 1970 kwamen, waren die in de verkeerde helft van de afgelopen honderd jaar beland. *Die Ungnade der späten Geburt.* EK ■

LITERATUUR

- Rossum, G. M. van. (1971). Duitse sectie. *Levende Talen*, 276, 187–190.
- Vries, J. A. de, & Franke, J. (1971). Verslag 57ste Algemene Vergadering op 4 januari 1971: Plenaire zitting. *Levende Talen*, 276, 167–177.



Cartoon: Opland in de Volkskrant, 1968